

Van de Werkgroep.

Na het verschijnen van ons proefnummer zijn er verschillende reacties binnengekomen bij de redactie en in het algemeen was men zeer positief over het blad. Alle begin is moeilijk en we hebben geprobeerd de onvolkomendheden die in het proefnummer zaten weg te nemen.

In december 2002 heeft de Historische Werkgroep een videofilm uitgebracht over Poederrijen uit 1968.

De film is digitaal overgezet en bewerkt door Wim van Wijnen en van commentaar voorzien door Kees van Willigen, Jennie Grandia en Ginnie van Veen. Deze film is nog te koop voor € 15,00 bij Groentenhandel Grandia in Poederrijen. De videofilm van Brakel 1966 is weer te koop bij Viola van Vossen aan de Flegelstraat 1 te Brakel.

De videofilm Zuilichem 1952 is opnieuw uitgebracht en weer van commentaar voorzien door Dirk van der Linden. De film Zuilichem 1964 is ook nog leverbaar. Beide films zijn verkrijgbaar bij Jaap en Janny Verweij aan de korenmolen in Zuilichem.

De werkgroep heeft ook weer diverse schenkingen gehad, waaronder de diaverzameling van dokter Ab v. d. Beek, die hij heeft gemaakt in de jaren dat hij huisarts was in Brakel. De verzameling bestaat uit vele honderden dia's, alsmede uit verschillende foto's. Een grote aanwinst voor de Historische Werkgroep De Vier Heerlijkheden!

Bezoek eens onze ruimte op de eerste verdieping van Huis Brakel.

Elke laatste vrijdag van de maand van 19.00 tot 22.00 uur. U kunt dan de foto boeken over de vier dorpen met foto's van personen, familie's, dorpsgezichten enz. bekijken en ook onze bibliotheek met ca. 240 boeken inzien.

Verder zijn er mappen met genealogische gegevens, maar ook knipsels uit kranten e. d. over de vier dorpen. Een verzameling van topografische kaarten is ook in te zien. Kijk altijd voor de juiste openingstijden in de "Ronduit", want in de vakantiemaanden zijn wij gesloten.

De muts.

Rond negentienhonderd had iedereen een muts, hoed, pet of hoge hoed op. In de voormalige gemeente Brakel waren de verschillen heel klein. Onder de muts werd een zwarte ondermuts gedragen, vastgemaakt met spelden aan het haar of onder de kin met linten. De meeste dames hadden weinig haar omdat zij dag en nacht een muts droegen, zodat het onder de muts verstikte.

Rond achttienhonderdvijftig waren de gebruiken als volgt:

Als een meisje 18 jaar werd, werd zij "gemutst"¹ de kindermuts ging af (dat was een ronde katoenen muts met één rand van kant), zij ging vanaf nu de volwassenmuts dragen, de knip- of kneepjesmuts, in het dialect de "nipmuts". Zij kreeg een witte muts met één plooirand, met 21 jaar de tweede rand en ging zij trouwen de derde rand.

Later zijn die gebruiken veranderd, zodat iedere 18-jarige gelijk drie plooiranden kreeg.

De knipmuts werd gemaakt van tule, doorgestopt met witte zijden draad met verschillende motieven. Ook kocht men kant en klaar de kant bij de "elleman" (manufacturenwinkel) of bij de "agossie mins" (handelaar aan huis).

De mutsenplooiester maakte van verfijnd linnen de plooiranden. Zij gebruikte daarbij een plooierek met koperen pennen en zo verwerkte zij repen linnen tot gesteven, geplooiden randen die aan de voor- of de onderkant werden genaaid.

Bij de knipmuts werden geribbelde stroken kant aan de onderkant vastgenaaid.

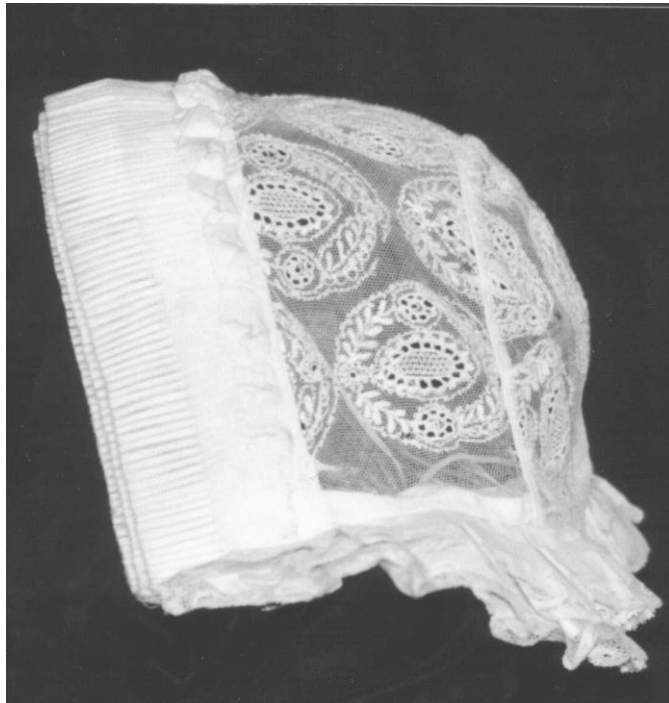
Als de muts klaar was, ging er een afwerkrand om, de zogenaamde slakke-dopjes, die werden gevouwen van drie linten. De kleuters van nu noemen ze muizentrapjes.

Twee linten werden met haak en oog vastgemaakt aan de muts zodat niet de hele muts gewassen hoefde te worden.

De mutsenplooiester vroeg voor een muts wassen en plooiën *f.* 1,25, alleen het kant wassen *f.* 0,75. Voor velen was dat vaak niet te betalen en daarom liep men niet allemaal met een schone heldere muts op.

De mutsen werden in blauw papier in een doos bewaard in het kabinet.

¹ Vandaar de uitdrukking “goed gemutst”.

Brakelse knipmuts, gemaakt van handgeborduurde kant op tule met slakkedopjes en drie plooiranden

Jan van Brakel. (Jaargang 1-1)

Een “prul” van een kerel.

Maandag 16 oktober van het jaar 1747 werden Arien Gerritse van Willigen, gerichtsbode van het dorp Brakel, en Ariaantje van Giessen, inwonende meid bij de Brakelse schout Cornelis van Daalen, door de Bommelerwaardse rechter Petrus Goris opgeroepen om hen te ondervragen over een zaak, waarbij zij als getuigen aanwezig waren geweest en waar rake klappen werden uitgedeeld tussen ds. Jannette predikant te Brakel (1734 – 1784) en eerder genoemde schout .

De oorzaak van deze vechtpartij was als volgt:

Ds. Jannette zou van zijn zwager, schout de Jongh uit Bruchem, een geslacht schaap krijgen, en overeengekomen was, dat schout Cornelis van Daalen, daarvan een vierde part kreeg.

Bij de verdeling van het vlees heeft de dominee waarschijnlijk toch nog gedacht: 't mag voor de schout nog wel een onsje minder zijn dan een vierde part.

Zaterdagmiddag 7 oktober had ds. Jannette het schapenvlees laten bezorgen bij van Daalen.

En net toen van Daalen, Arien van Willigen, en Ariaantje van Giessen het vlees in de keuken bekeken hadden en Ariaantje het vlees daarna had weggezet, kwam dominee Jannette binnenlopen, en vroeg aan van Daalen of hij geen genoeg had in het vlees.

Waarop de schout geprikkeld antwoordde: “Nee, daar heb ik zeker geen genoeg in, dit is geen delen, zo delen kwaai-jongens”.

Ds. Jannette repliceerde hierop meerdere malen door te zeggen: aan zulk volk als u bent, wil ik niets meer laten weten en beloven, of ik zal ze beter moeten kennen.

De schout hield vol dat de deling niet eerlijk was uitgevoerd door de dominee, en dat hij daarin toonde dat hij een “prul” van een kerel was.

Ds. Jannette beet van Daalen toe: “Men zal nooit van een koets, maar altijd van een strontkar overreden worden”.

Dat had de dominee nu net niet moeten zeggen, want hiermede was de kat natuurlijk in de gordijnen gejaagd.

Schout van Daalen maakte zich kwaad en riep tot driemaal toe tegen dominee Jannette: “Dominee gaat den huis uit !, ik duld geen scheldwoorden in mijn huis”. Jannette weigerde echter hieraan te voldoen.

Beiden zijn hierop aan het vechten geslagen en rolden spoedig, elkaar flink aftuigend, over de grond.

Nadat Ariën van Willigen de schout van de dominee had afgetrokken, sprong deze snel weer op en viel voor de tweede keer van Daalen aan.

Door de rechter werd aan de getuigen Ariën van Willigen en Ariaantje van Giessen gevraagd wie er nu eerst met slaan was begonnen, beiden verklaarden dat de dominee het eerst den schout was aangevallen, hem een klap had gegeven en herhaaldelijk tegen van Daalen had geroepen: “Ik zal U op het vuur gooien”! Of iets dergelijks.

Ariën van Willigen verklaarde, dat zij beiden kwamen te vallen, nadat hij van Daalen van de dominee had afgetrokken en hem bij zijn arm had genomen, waarbij de schout ongelukkig terecht kwam op een “kakstoel”, welke daar in de buurt stond.

Uiteindelijk gelukte het Ariën van Willigen toch om de schout in de voorkeuken te dragen.

Ariaantje van Giessen verklaarde dat de dominee haar nog commandeerde om hem zijn muil (pantoffel) aan te geven die hij in het gevecht verloren had en dat de dominee daarna uit het huis van van Daalen verdwenen was, en ze hem niet meer hebben gezien.

Ariën van Willigen en Ariaantje van Giessen verklaarden op 16 oktober 1747 t.o.v de Bommelerwaardse rechter Petrus Goris, onder ede, alles gehoord en gezien te hebben van de vechtpartij tussen de dominee en de schout.

Blijft de vraag of het ooit nog goedgekomen is tussen ds. Jannette en schout van Daalen, maar gezien de verdere capriolen die dominee Jannette nog uithaalde in Brakel na dit voorval en het feit dat er altijd wrijving tussen hen is blijven bestaan, is het niet aannemelijk dat zij ooit nog dikke vrienden zijn geworden.

Toen dominee Smit uit Poederoijen, veel later, in 1912 afscheid nam van zijn gemeente memoreerde hij er in zijn afscheidspraak nog fijntjes aan, dat hij van het varken dat hem in Poederoijen beloofd was, nog niet eens de staart had ontvangen, maar hij ging er niet voor op de vuist met zijn gemeenteleden. Met ds. Jannette uit Brakel lag het anders, met hem kwam het al tot een treffen om een vierde partje schapenvlees.

Dominee Johannes Jannette was in 1734 als kandidaat beroepen bij de Nederduits Gereformeerde gemeente van Brakel, deze gemeente heeft hij vijftig jaar als predikant gediend, vele jaren woonde hij op “ ’t Spijker”, dat hij gekocht had.

Vaak leefde hij met een groot gedeelte van zijn gemeente over allerlei zaken in onmin, zodat hij in Brakel niet zo erg geliefd was.

In 1784 is hij te Brakel overleden.

Het Spijker in de 18^e eeuw.

Bron: Streekarchief Bommelerwaard. Arch. 186/48, minuten dingsignaat.
Foto: Gemeentearchief Arnhem.

Viola van Vossen-van Soest. (Jaargang 1-1)

Het Jaar van de Boerderij.

Op 6 februari j.l. is het Jaar van de Boerderij officieel gestart met een feestelijke openingsmanifestatie.

Het is hard nodig om aandacht te vestigen op historische boerderijen: in de afgelopen 50 jaar is het aantal met de helft verminderd. Hierdoor dreigt een uniek stuk cultuurhistorie verloren te gaan.

Overall in het land zijn de afgelopen jaren veel initiatieven genomen om dit jaar uitgebreid aandacht te schenken aan de boerderij met erf. De belangstelling is groot; er verschijnen veel publicaties en op de t.v. wordt er regelmatig aandacht aan besteed.

Ook de Historische Werkgroep De Vier Heerlijkheden heeft zich rond de tafel gezet om plannen te maken. Daaruit is voortgevloeid, dat de oudste en meest originele boerderij in Brakel aan de Flegelstraat nr.1 hiervoor in aanmerking komt. Dit pand is een rijksmonument.

Op Open Monumentendag (za. 13 sept. vanaf 10 uur) zal de boerderij gedeeltelijk te bezichtigen zijn; in de hooiberg kan men een fototentoonstelling over boerderijen bekijken.

Om 11 uur vindt er een korte plechtigheid plaats, n.l. de presentatie van een boek over de geschiedenis van de boerderij zelf.

Het eerste exemplaar wordt uitgereikt aan de burgemeester van Zaltbommel, mevr. M. Peereboom.

Boerderij aan de Flegelstraat 1 te Brakel.

Ook zal er in het huis aan de Waaldijk nr. 63 in Zuilichem een fototentoonstelling te bezichtigen zijn en uiteraard zijn de molens aldaar open.

Voor de basisscholen in de regio wordt een lesproject ontwikkeld met aansluitend rondleidingen in de maanden september en oktober.

We verwachten veel belangstelling!
Komt u ook een kijkje nemen?